

Hermanova bitka.

Blizu mesta Detmolda v kneževini Lippe-Detmold so postavili Nemci Arminiju ali Hermanu, knezu Keruskov, velikansk spominke, ki naj bi spričeval poznim rodovom, da so bili tu v Tevtoburškem gozdu premagani Rimljani.

Julij Cezar, o tem času še rimski konzul, podvrgel je rimskeji vladi vso Galijo, sedanjo Francozko, ter preplaval s svojo vojsko črez Reno na Nemško, hotèč tudi to deželó si pridobiti. To se je godilo v letih 55 in 54 pr. Kristovem rojstvom. Da-si nij mogel popolnem doseči tega, kar si je želel, vendar so prištevati Rimljani Grmanijo ali Nemčijo svojim provincijam, skušajoč se tu trdno ustanoviti. Za vlade Avgusta, prvega rimskega cesarja, bili so tudi nemški narodi mej Reno in Vezero v resnici premagani in Rimljani so imeli tu stalno vojsko, katerej na čelu je bil o tem času Var.

Avgust si je prizadeval na vso moč, da bi se Grmani udali rimskeji vladi ter se jim je pri vsakej priložnosti izkazoval milostivega. Mnogo grmanskih mladeničev si je zapovedal pripeljati v Rim, da bi jih tu po rimskeji šegi dal odgojiti; takó naj bi počasi zapuščali domače običaje ter sprejeli tuje in naposled popolnem pozabili na svoj narod. Mej temi junaki je bil tudi Herman, sin nemškega kneza Keruskov, krepak človek in poln ljubezni do domovine, iz čegar duše niso mogle nobene prilizljive obljube Rimljanov izkoreniniti prepričanja, da je narod njegov tlačén in da so Rimljani najkrutejši sovražniki njegove domovine. To prepričanje je vzbudilo v njem željo, domovino rešiti rimskega jarma; toda skrival je to sladko željo v srci, vsaj ni bilo upanja k temu, dokler je bil v Rimu. Skušal je tedaj zapustiti Rim in vrniti se domóv ne oziraje se na to, da mu je cesar Avgust podelil čast rimskega viteza in meščanstvo v Rimu.

Povrnivši se v svojo domovino začel je različne nemške narode vnemati k odboji proti Rimljanom, in česar ni bilo mogoče doseči z močjó, to se je imelo zgoditi z zvijačo. In izvabil je Vara, rimskega poveljnika, z vojsko vred globoko v deželo pod pretvezo, da bi potlačil nek vstanek; sam se je ponudil za vodnika in zavél je Rimljane v pokrajino polno lesov in močvirij, kder niti hrane ni bilo dovolj za vojake. Vidèč, da se mu je posrečil naklep in da vojska blódi po gozdih, odtegne se Rimljanom ter da znamenje, da zdaj je ugoden čas udariti na sovraga. Iz vseh strani se zgrnejo nemški bojevalci kakor toča na prestrašene Rimljane; kamenje se siplje, strele sikajo, kopje se lomí. Nemci, besni kakor levi, Rimljanom še časa ne dadé, da bi se razpostavili, kakor velela vojni red. Var vidèč, da je premagan, ukaže vojni ustopiti, ali že ni bilo mogoče, da bi vojna njegova v redu bežala. Nevihta nastane, potoki in reke naraščajó, pravilni beg je nemogoč, na vseh stranéh jih obdajejo in bijejo grozni sovražniki. Da bi si vtek olajšali, spalijo Rimljani krošnje in prišedši na lučino v gozdu, razpoložé se v taber. Ali zaman! še oddahniti se niso smeli, glad in sovražnikove čete so jim takoj za petami; dalje! dalje! bežali so dokler jih ne obklopi ozka dolina, kder že čaka na-nje glavna moč nemške vojske. Po njih je, obkoljeni so ter popolnem potolčeni. Skoro vsi so poginili, a kdor je ostal živ, gorjé mu, robstvo ga čaka. Var, rimski vojvoda, samega sebe prebode z mečem.

To se je zgodilo v Tevtoburškem gozdu na tem mestu, kder zdaj stoji mesto Detmold, in sicer okoli l. 9 po Kr. r. Rimljani na Beni, začuvši o tej

groznej nesreči svojih bratov za Reno, pomnožili so svoje nasadke, misléč, da se zmagovalci zdaj na nje obrnejo; a ti so bili mirni, poklavši domá vse, karkoli je nosilo rimsko imé. Cesar Avgust se ni dal utolažiti, ko so mu prinesli poročilo o tem, kar se je zgodilo. Ne imajoč miru ne po dnevi ne po noči, ruval si je lasé z glave neprestano klicajoč: „Vare, Vare, daj mi moje legije nazaj!“

Tako je oprostil Herman svojo domovino sužnosti ter postal načelnik národu; ali nehvaležnost mu je bila plačilo za to: deset let potem je bil umorjen od svojih sorodnikov, ker so ga imeli na sumu, da hlepi po samovladi.

J. V.

Jesen.

Dnevi se krajšajo, noč je daljša, in vsa narava nagiblje se že svojemu mrtvilu; vendar pa ima jesen še marsikaj, kar človeka razveseljuje. Kar je v človeškem življenji možka dōba ostarelih ljudi, to je v naravi jesen. V možkeji dōbi uživaš, kar si si v mladosti pridobil. Ako je bila tvoja mladost srečna in nisi v mladosti zlatega časa zamujal, potem bodeš v možkeji dōbi srečen in bodeš veselo užival plod svojega težavnega in večletnega delovanja.

Priden delavec, ako ni spomladi in po leti zamujal zlatega časa, ako je pridno delal in sejal, jeseni uživa obile darove božje narave.

Akoravno so jesenski dnevi že bolj neprijetni in hladnejši, pa vendar se radujemo polnih, s sladkim sadjem ovenčanih dreves, polnih grozdov na zelenih brajdah. Kako veličastno se svetijo vrhovi daljnih goric! Trōpa ljudi gre vriskaje in prepevaje v gōro. Resnobno in zadovoljno koraka pred družino stari gospodar, oprtav nese brento, in vesel pogleduje za seboj mlade ljudi, brhke mladeniče in zdrave deklice. Prišel je veseli čas trgatve, čas pridelka zlate kapljice.

Pač je to najlepši čas, kadar gre vinogradnik v vinograd, da obira in trga sladko grozdje, katerega se šibijo trte, privezane na kōlje. Le poglejte tam vesele deklice, kako zadovoljne hodijo s kablico v roki od trte do trte, od grozda do grozda! In kako je vinogradnik marljiv, ker že ves predpóludne gnjeda in iztiska lepe rumene jagode, da se v curkih cedí sladki mošt v veliko kad, kakor plačilo za njegov težki trud! Iz mošta je pozneje vino. Zares veliko bogastvo in neskončno modrost božjo nam kaže narava v majhenih grozdovih jagodicah! Čiste kakor kristal nam jih daje narava v raznih bojah, njihov sok nam čelí sladkost in krepi naše telo, ako ga zmerno uživamo. Slabemu otroku vlijejo oče nekoliko kapljice dobrega vina v vodo, in kmalu se čuti močnejšega; starček pa še celó delati ne more, predno ne izpije kozarec dobre vinske kapljice.

Toda jesen prihaja vendar vedno le bolj tiha in meglena.

Kako si otožno, jesensko nebó!

Pod taboj vse hira,

Vse véne, umíra;

Življenje jemlje slovó.

Hripavi žrjavi

Visoko kričé, na južno hité.